

6D010900-Математика мамандығы бойынша
Диссертациялық кеңестің 2020 жылғы жұмысы туралы
Е С Е Б І

М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті
(ұйымның атауы)

«6D010900-Математика»
(кеңестің шифры)

Диссертациялық кеңестің төрағасы - педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент Мадияров Нұрлыбай Көкешұлы. М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университетінің ректорының 2019 жылғы 24 маусым №42-ЖӨӨК бұйрығымен бекітілген.

Диссертациялық кеңеске

«6D010900 - Математика» мамандығы бойынша диссертация қорғауды қабылдауға рұқсат берілген.

1. Өткізілген отырыстар саны туралы деректер.

Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университетінің жанындағы «6D010900 - Математика» мамандығы бойынша философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор дәрежелерін беру үшін диссертацияларды қорғау жөніндегі Диссертациялық кеңесте 2019 жылғы 24 маусым мен 31 желтоқсан аралығында 5 кеңес отырысы өткізілді.

2. Өткізілген отырыс санының жартысынан кеміне қатысқан кеңес мүшелерінің тегі, аты, әкесінің аты (ол болған жағдайда).

Диссертациялық кеңес мүшелерінің құрамы 12 адам. Өткізілген отырыс санының жартысынан кемінде қатысқан кеңес мүшесі болған жоқ.

3. Оқу орны көрсетілген докторанттар тізімі.

1. Төрбек Ерлан Жандарбекұлы, М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті
2. Габдуллин Рустем Серикович, Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университеті

4. Мынадай бөлімдері белгіленіп көрсетілген, есепті жыл ағымында кеңесте қаралған диссертацияларға қысқаша талдау:

1) қаралған жұмыстар тақырыптарына талдау;

2) диссертация тақырыбының "Ғылым туралы" Заңының 18-бабының [3-тармағына](#) сәйкес Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия қалыптастыратын ғылымның даму бағыттарына және (немесе) мемлекеттік бағдарламалармен байланысы;

3) диссертациялар нәтижелерінің практикалық қызметке енгізу деңгейін талдау.

Төрбек Ерлан Жандарбекұлы

Диссертация тақырыбы: «Мектеп геометриясын білім берудің компьютерлік ресурстарын қолданып оқытудың теориясы мен практикасы»

Мамандығы: «6D010900 - Математика»

Диссертация М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университетінде орындалған.

Қорғау тілі: Қазақша

Қорғау өткен күні: 25 желтоқсан 2019 жыл

Ғылыми кеңесшілері:

Аширбаев Нұрғали Кудиярович - физика-математика ғылымдарының докторы, профессор. М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университетінің «Математика» кафедрасы.

Бекмолдаева Раина Байкеновна - педагогика ғылымдарының кандидаты, аға оқытушы, М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университетінің «Математика» кафедрасы.

Утеева Роза Азербайевна – педагогика ғылымдарының докторы, Тольятти мемлекеттік университетінің профессоры (Тольятти, Ресей).

Жалпы білім беретін орта мектепте оқушыларға математикалық білім беруде геометрия курсы ерекше орын алады. Мектепте оқытылатын бүкіл математика курсының едәуір бөлігі геометрияны оқытуға жұмсалады. Геометрия – денелердің формасы (пішіні) мен кеңістіктегі қатынастарды оқытатын математиканың ежелден келе жатқан бөлімі.

Диссертациялық жұмыста қарастырылған мектеп геометриясын білім берудің компьютерлік ресурстарын қолданып оқытудың теориялық негіздерін айқындау және оның әдістемесін жасап, оны жалпы білім беретін орта мектептің оқу үдерісіне ендіру мәселесінің маңызы зор. Геометриялық бейнелер алғашқы жылдардан бастап адамның бүкіл өмірі бойы өмірлік практикасында ілесіп жүреді. Алғашқы геометриялық мәліметтер адамдар оны формалды-логикалық түрде ұғынуға қабілетті болғанға дейін пайда болады. Баланың әлемі бай және жан-жақты болған сайын, мектептегі оқу басталғанға дейін оның мұндай бастапқы білім деңгейі артады. Көптеген мұғалімдер мен психолог мамандардың байқауы бойынша, оқыту сапасына қарай геометриялық бейнелерді пайдалану және геометриялық білімді синтездеу қабілеті болашақта дамып қана қоймай, әлсіреуі де мүмкін. Сондықтан, геометрияны оқытудың басты міндеттерінің бірі геометриялық, бейнелік ойлауды жоспарлы, жүйелі дамыту. Геометрияны тек мектептегі пән ретінде ғана емес, сонымен бірге адамзат мәдениетінің феномені ретінде де қабылдау қажет.

Қазіргі уақытта көптеген балалар үшін еңбек үдерісінің айтарлықтай рәсімделуіне байланысты геометриялық бейнелер бойынша тәжірибе алудың бірден-бір көзі мектеп болып табылады. Осыған байланысты геометриялық тәжірибенің жетіспеушілігін жоя алатын және оқушыны геометрияның стандартты курсына игеруге әдістемелік тұрғыдан дұрыс дайындай алатын пропедевтикалық, көрнекі геометрияның тұжырымдамасын әзірлеу қажеттілігі туындайды. Геометриялық пропедевтика тұжырымдамасын және сыныптарда көрнекі геометрия бойынша жеке пәнді әзірлеу геометрияны оқуға арналған ұқсас базаның құрылуына, және сонымен тұтас алғанда геометрияны оқуға ықпал етер еді. Өкінішке орай, заманауи мектепте бұл

геометриялық білім берудің бастапқы бөлігі айтарлықтай жеткіліксіз дамыған.

Жұмыста төмендегідей жаңа және шынайы нәтижелер алынған:

Бірінші нәтиженің жаңалық дәрежесі ізденушінің жалпы білім беретін мектептердегі геометрияны оқытудың қазіргі жағдайына тоқтала отырып, білім берудің компьютерлік ресурстарын оқыту үдерісінде қолдануға қатысты шетелдік және отандық ғылыми еңбектерге жан-жақты талдау жасау арқылы мектеп геометриясын білім берудің компьютерлік ресурстарын қолданып оқытудың теориялық негіздерін айқындауымен анықталады.

Екінші нәтиженің жаңалық дәрежесі мектеп геометриясын оқыту үдерісінде компьютерлік ресурстарды білім беру мақсатында қолданудың танымдық-дидактикалық мүмкіндіктері саралануымен, мектеп геометриясын оқытуда компьютерлік ресурстарды қолдану арқылы білім мазмұнын қалыптастыру принциптері анықталуымен, оқушыларға геометрияны оқытуда компьютерлік ресурстарды қолданудың мазмұнды-құрылымдық ерекшеліктеріне талдау жасалуымен сипатталады.

Үшінші нәтиженің жаңалық дәрежесі мектеп геометриясын оқыту үдерісінде компьютерлік ресурстарды қолданудың мазмұны, әдістері мен түрлерін нақтылау, 7-9 сынып геометриясы мен жоғары сынып оқушыларына стереометрия бөлімін оқытуда компьютерлік ресурстарды қолданудың әдістемелік ерекшеліктерін анықтау арқылы мектеп геометриясын оқытуда компьютерлік ресурстарды қолданудың әдістемесін жасау болып табылады. Автордың әдістемесі кешенділігімен ерекшеленеді.

Төртінші нәтиженің жаңалық дәрежесі мектеп геометриясын оқытуда білім берудің компьютерлік ресурстарын қолдану әдістемесінің тиімділігі тәжірибелік-эксперименттік жұмыстар арқылы тексеріліп дәлелденуімен, сондай-ақ геометрияны оқытуда компьютерлік ресурс ретінде қолдануға арналған 2 еңбектің авторлық куәліктері мен 1 оқу-әдістемелік құралдың болуы және оларды оқу үдерісіне ендіру актілерінің алынуымен маңызды.

Докторанттың зерттеу барысында қол жеткізген нәтижелері мен жасаған қорытындылары мазмұнды құрылған ішкі біртұтастығымен, зерттеудің басты мақсатына сәйкес мектеп геометриясын білім берудің компьютерлік ресурстарын қолданып оқытудың теориялық негіздерін айқындаумен және оның әдістемесін жасаумен ерекшеленеді. Зерттеу жұмысының осы тұрғыда бағытталуы оның мақсаттық ұстанымымен, диссертация құрылымының нақтылығымен, ондағы әрбір бөлімдердің өзара идеялық байланыстылығымен автордың теория мен практикаға енгізген ғылыми жаңалықтарымен сипатталады.

Габдуллин Рустем Серикович

Диссертация тақырыбы: «Негізгі мектеп оқушыларын мәнмәтіндік математикалық есептердің шешімін іздеу үдерісінде тәрбиелей-дамыта оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері»

Мамандығы: «6D010900 - Математика»

Диссертация Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университетінде орындалған.

Қорғау тілі: Орысша

Қорғау өткен күні: 25 желтоқсан 2019 жыл

Ғылыми кеңесшілері:

Кожабаяев Каиржан Габдуллович, педагогика ғылымдарының докторы, Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университетінің профессоры.

Бокаев Нуржан Адилханович, физика-математика ғылымдарының докторы, Л.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры.

Далингер Виктор Алексеевич, педагогика ғылымдарының докторы, Омбы мемлекеттік педагогикалық университетінің (ОМПУ) профессоры (Омбы, Ресей).

Қазақстан Республикасының Білім және ғылымды дамытудың мемлекеттік бағдарламасына сәйкес жалпы орта білім мазмұнын жаңартудың үдерісі күнделікті өмірде алған білімді қолдана алатын, қабілеті жоғары, креативті ойлай білетін тұлғаны тәрбиелеуге, оқытуға және дамытуға бағытталуда.

Математика – ғылым және оқу пәні ретінде мектептік білім берудің ажырамас бөлігі, оған басқа пәндермен салыстырғанда көп уақыт бөлінеді. Математиканы оқыту барысында оқушыларда логикалық, сыни, шығармашылық ойлау мен түйсік дамиды, өз ойын дәлелдей алатын деңгейге жете алады. Балалар математикалық объектілер мен модельдер туралы түсінік ала отырып, ең бастысы, алған білімдерін күнделікті өмірде қолдануды үйренеді.

Ой қызметінің ең жиі кездесетін түрі - есеп шешу көрініс табады. Есептер фабуласына байланысты әртүрлі функцияларды орындай алады, олар: оқытушылық, тәрбиешілік және дамытушылық.

Осылайша, тапсырмалар негізгі дидактикалық рөлді атқарады: білім жүйесін ретке келтіреді, әр түрлі мәселелерге қатысты білім алушылардың шешім қабылдау қабілеттілігін, шығармашылық ойлау қабілеттерін қалыптастырады, интеллектуалды дамуға, бойдағы жақсы қасиеттерге, дүниетанымға оң әсер етеді және білім алу процесінде анықтаушы рөлді атқарады. Сондықтан да, мәселелер мен оларды шешу үдерісі білім алу, тәрбиелеу және даму мақсаттарын іске асыруда негіз болып табылады.

Контекстік мәселелер өмірдің әр түрлі аспектітерін көрсететін болғандықтан, көптеген пайдалы ақпараттарға толы болады.

Жақсы таңдалған және әдістемелік жағынан дұрыс құрастырылған мәселелер оқушыға теориялық материалдарды түсініп, қабылдауға көмектеседі және математика курсынан одан да қызықтырақ етеді, басқа да жаңа білімдерге қажеттілікті оятып, оларды өз бетімен қабылдауға үйретеді. Мәселелер мазмұны тікелей әсер етумен қоса оқушыларға жаңа білімді қалыптастыру жасырын «жанама» әсер етеді. Мәнмәтіндік есептер PISA тесттерінің сұрақтарында қолданылады. Осы тесттілеудің қорытындысы біздің

оқушылардың көпшілігінің осы тапсырмаларды шешуле қиындықтарға тап болатынын көрсетті.

Дегенмен, математикалық тапсырмалардың шешімін табу мәселесі бүгінгі күнге дейін өзектілігін жоғалтпай отыр, өйткені ол елдегі математикалық білімнің сапасын жақсарта алады және оны ұлттық қауіпсіздік пен экономикалық күшінің негізгі қуаты болып есептеледі.

Арнайы контекстік математикалық есептерді шешу ізденісінің тәрбиелік – дамытуды жүзеге асыру туралы жазылған технология жоқтың қасы. Осы тұрғыдан алғанда докторант диссертациялық жұмысында мектеп оқушыларын мәнмәтіндік математикалық есептердің шешімін іздеу үдерісінде тәрбиелей- дамыта оқытудың тетіктерін анықтау отырып, зерттеу барысында алдына қойған мақсат мен міндеттерді іске асыруда ғылыми жетістіктер деп танылатын маңызды теориялық және практикалық нәтижелерді алуға қол жеткізгенін атап өтуге болады.

Бірінші нәтиже: Қазіргі білім беру парадигмасындағы білім беруде дамып келе жатқан оқу мақсаттарының рөлі мен орны және математиканы оқыту үдерісінде оның әдіснамалық негіздері анықталған.

Екінші нәтиже: Контекстік математикалық есептердің шешімдерін іздеудегі оқу және дамытушылық функцияларды іске асырудың негізгі бағыттары анықталып негізделген.

Үшінші нәтиже: Оқу және дамытушылық функцияларды орындау, мәнмәтіндік математикалық есептерді шешу дағдыларын дамыту мақсатында оқу тапсырмалары құрастырылған.

Төртінші нәтиже : Контекстік математикалық есептерін шешу жолымен математикалық оқытуды дамыта оқыту әдістемесінің тиімділігі тәжірибе жүзінде дәлелденген.

Теориялық және практикалық зерттеу барысында алынған нәтижелер өзара байланыста зерттеудің жетекші идеясының мәнін толық ашады.

Зерттеу қорытындысы негізінде математиканы оқытудың теориясы мен әдістемеге қосқан үлесіне байланысты саралау жүргізілді және контекстегі математикалық есептер құрылды. Математикалық есептер кешенін жобалауға қойылатын талаптар жасалды, мәселелердің шешімін табудың тәрбиелік және дамытушылық қызметі көрсетілді. Контекстік математикалық есептерді шешуде АКТ-ны қолдануға ұсыныстар берілді.

5 Ресми рецензенттердің жұмысына талдау (мейлінше сапасыз пікірлерді мысалға ала отырып).

Диссертациялық жұмыстарға рецензенттер ретінде математика саласындағы және математиканы оқытудың теориясы мен әдістемесі бойынша елеулі үлес қосқан отандық ғалымдар тағайындалды.

Рецензенттерді тағайындау барысында ғылыми кеңесшілер және рецензенттердің тәуелсіздігі шарты ескерілді.

Рецензенттер PhD докторлық диссертацияларға кәсіби тұрғыдан талдау жасады. Өз пікірлерінде зерттеу нәтижелерінің теориялық және практикалық негізделгендігін баса көрсетіп, дәлелді қорытындылар жасап, ескертулер мен

ұсыныстарды тұрақты түрде беріп отырды. Диссертацияларға теріс пікірлер берілген жоқ.

Қорғалған диссертациялардың рецензенттері туралы мәліметтер:

Төрөбек Ерлан Жандарбекұлының диссертациясы бойынша:

Сыдыхов Бахыт Дикамбаевич - 13.00.02 Оқыту және тәрбиелеу теориясы мен әдістемесі (бастауыш, орта және жоғары білім беру жүйесіндегі математика) мамандығы бойынша педагогика ғылымдарының кандидаты, 13.00.08 Кәсіптік білім берудің теориясы мен әдістемесі мамандығы бойынша педагогика ғылымдарының докторы, Абай атындағы ҚазҰПУ "Информатика және білімді ақпараттандыру" кафедрасының доценті

Қадирбаева Роза Изтлеуовна - 13.00.02 Оқыту және тәрбиелеу теориясы мен әдістемесі (бастауыш, орта және жоғары білім беру жүйесіндегі математика) мамандығы бойынша педагогика ғылымдарының кандидаты, 13.00.08 Кәсіптік білім берудің теориясы мен әдістемесі мамандығы бойынша педагогика ғылымдарының докторы, доцент. ОҚМПУ "Математика" кафедрасының меңгерушісі.

Габдуллин Рустем Сериковичтің диссертациясы бойынша:

Мұсабеков Мәулен Омурзакович - 13.00.02 Оқыту және тәрбиелеу теориясы мен әдістемесі (бастауыш, орта және жоғары білім беру жүйесіндегі математика) мамандығы бойынша педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, «Инновациялық білім және Ақпараттық технологиялар» кафедрасының меңгерушісі, «ӨРЛЕУ» БЛІКТІЛІКТІ АРТТЫРУ ҰЛТТЫҚ ОРТАЛЫҒЫ» АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫ, Шымкент қаласы.

Сейлова Зоя Тулеубаевна, 13.00.02 Оқыту және тәрбиелеу теориясы мен әдістемесі (бастауыш, орта және жоғары білім беру жүйесіндегі математика) мамандығы бойынша педагогика ғылымдарының кандидаты, «С.Сейфуллин атындағы ҚАТУ»

6. Ғылыми кадрларды даярлау жүйесін одан әрі жетілдіру жөніндегі ұсыныстар.

Диссертациялық кеңес мәжілісінде ғылыми кадрларды даярлау жүйесін одан әрі жетілдіру жөніндегі мынадай ұсыныстар жасалды:

- «6D010900 - Математика» мамандығы бойынша философия докторын (PhD) дайындайтын кафедралар диссертациялық кеңеске ұсынуда зерттеу жұмыстарының дайындық деңгейі мен сапасына мұқият назар аудару қажет екендігін ескерткіміз келеді.

7. Философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор дәрежесіне ізденушілердің мамандықтар (кадрларды даярлау бағыты) бойынша қаралған диссертациялар туралы деректер:

	«6D010900 - Математика»
қорғауға қабылданған диссертациялар	2
оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының диссертациясы	1
қорғаудан алынып тасталған диссертациялар	-
оның ішінде басқа ЖОО докторанттарының	-

